
Směrnice

Omezení volného pohybu pacienta a používání omezovacích prostředků u pacienta

Zpracoval:

lékařský náměstek ÚLPP

Datum:

Podpis:

Přezkoumal:

vedoucí OPV

vedoucí OŘK

Datum:

Podpis:

Schválil:

Ing. Vlastimil Vajdák
ředitel FNUSA

Datum:

Podpis:

Účinnost od: 01.09.2022

Vydání: 1

Revize: 1

Dokument je důvěrný interní materiál FNUSA. Jeho rozmnožování a šíření informací v něm obsažených mimo FNUSA je zakázáno.

Obsah

1. Účel	3
2. Oblast platnosti	3
3. Pojmy a zkratky (pojmy a zkratky jsou řazeny ABECEDNĚ).....	3
3.1. POJMY	3
3.2. ZKRATKY.....	3
4. Omezení volného pohybu pacienta.....	3
4.1. OMEZOVAČÍ PROSTŘEDKY.....	3
4.1.1. <i>K omezení pacienta lze použít</i>	<i>4</i>
4.1.2. <i>Informování pacienta o důvodech omezení</i>	<i>4</i>
4.1.3. <i>Informování opatrovníka, zákonného zástupce nebo osobu určenou</i>	<i>4</i>
4.1.4. <i>Doba trvání omezení volného pohybu pacienta.....</i>	<i>4</i>
4.1.5. <i>Dohled nad pacientem v omezení.....</i>	<i>5</i>
4.2. ZÁZNAM O POUŽITÍ OMEZOVAČÍHO PROSTŘEDKU	5
5. Odpovědnosti a pravomoci	5
6. Související dokumenty	6
7. Přehled změn	6
8. Přílohy	6

1. Účel

Tato směrnice upravuje postupy poskytování zdravotní péče při omezení volného pohybu pacienta použitím omezovacího prostředku (dále jen „omezení pacienta“) za účelem odvrácení hrozby bezprostředního ohrožení života, zdraví, nebo bezpečnosti pacienta nebo jiných osob.

2. Oblast platnosti

Tato směrnice je závazná pro lékaře, všeobecné, dětské a praktické sestry, záchranáře.

3. Pojmy a zkratky (pojmy a zkratky jsou řazeny ABECEDNĚ)

3.1. Pojmy

Pojem	Vysvětlení pojmu
deescalace	uklidnění, uvolnění napětí, zmírnění konfliktu

3.2. Zkratky

Zkratka	Vysvětlení zkratky
ZD	zdravotnická dokumentace

4. Omezení volného pohybu pacienta

Omezení volného pohybu pacienta použitím omezovacího prostředku při poskytování zdravotní péče (dále jen „omezení pacienta“) za účelem odvrácení hrozby bezprostředního ohrožení života, zdraví, nebo bezpečnosti pacienta nebo jiných osob, je nutno považovat za krajní řešení a lze k němu přistoupit pouze po dobu, po kterou důvody jeho omezení pacienta trvají.

4.1. Omezovací prostředky

Je nepřípustné omezovací prostředky používat jako preventivní nebo sankční opatření, ani jako opatření vyplývající z neodpovídající provozní situace (nedostatek personálu, nefunkční kamerový systém aj.).

Druh zvoleného omezovacího prostředku k omezení pacienta a rozsah omezení musí být přiměřený hrozící újmě.

Omezovací prostředek lze při poskytování zdravotních služeb použít, pokud projevy chování pacienta bezprostředně ohrožují jeho samotného nebo jiné osoby.

K omezení pacienta je možné přistoupit poté, co byl neúspěšně použit mírnější postup, například slovní intervence (deescalace), úprava prostředí nebo nabídka podání psychofarmaka nebo jiného léčivého přípravku za účelem jeho zklidnění a podání tohoto psychofarmaka nebo jiného léčivého přípravku pacientovi, pokud s tím vyslovil souhlas. Výjimkou je případ, kdy by použití mírnějšího postupu zjevně nevedlo k dosažení účelu stanoveného v článku 4, přičemž musí být v dalším kroku zvolen nejméně omezující prostředek odpovídající účelu jeho použití.

O omezení pacienta rozhoduje vždy lékař tak, aby zvolený omezovací prostředek odpovídal projevům chování pacienta, které vedly k indikaci jeho omezení.

Ve výjimečných případech, vyžadujících neodkladné řešení, není-li lékař přítomen, může o použití omezovacího prostředku a jeho druhu rozhodnout jiný přítomný zdravotnický pracovník nelékařského povolání, který je k tomu způsobilý, o jeho použití informuje bez zbytečného odkladu lékaře, který potvrdí jeho odůvodněnost a bezodkladně rozhodne o dalším trvání nebo ukončení omezení pacienta.

Při omezení nesmí být používány bolestivé hmaty, ani jiné nehumánní postupy; musí být dbáno důstojnosti pacienta a jeho soukromí. Pacient je vizuálně oddělen od ostatních pacientů a musí být

chráněn před nežádoucími kontakty ze strany ostatních pacientů. Samotný fakt aplikace omezovacího prostředku nevylučuje možnost realizace návštěvy u nemocného.

4.1.1. K omezení pacienta lze použít

- a) Úchop pacienta zdravotnickými pracovníky nebo pracovníky oddělení ostrahy.
- b) Omezení pacienta v pohybu ochrannými pásy nebo kurty.
- c) Ochranný kabátek nebo vestu zamezující pohybu horních končetin pacienta.
- d) Psychofarmaka (určená k rychlému zklidnění proti vůli pacienta), popřípadě jiné léčivé přípravky podávané parenterálně, které jsou vhodné k omezení volného pohybu pacienta při poskytování zdravotních služeb, pokud se nejedná o léčbu na žádost pacienta nebo soustavou léčbu psychické poruchy, nebo léčbu deliria, tyto přípravky mohou být podávány za účelem celkového zklidnění či zmírnění chování, kterým pacient ohrožuje sebe nebo své okolí.
- e) Kombinaci výše uvedených prostředků.

4.1.2. Informování pacienta o důvodech omezení

Pacient je informován o důvodech omezení a o dalším postupu. Doporučuje se informaci o důvodech omezení a dalším postupu pacientovi podávat průběžně. Pokud to není možné, zejména s ohledem na zdravotní stav pacienta, doporučuje se pacientovi tuto informaci podat v bezprostřední návaznosti na ukončení použití omezovacího prostředku, a to formou terapeutického pohovoru; výjimku představují urgentní překlady do jiných zdravotnických zařízení, kdy není možné terapeutický pohovor provést.

4.1.3. Informování opatrovníka, zákonného zástupce nebo osobu určenou

4.1.3.1. Opatrovník nebo zákonný zástupce

O použití omezovacího prostředku u pacienta podle odstavce 4.1.1. písm. b) a c) informuje lékař bez zbytečného odkladu pacientova opatrovníka nebo zákonného zástupce.

Pokud o to pacient výslovně požádá, informuje lékař o použití omezovacích prostředků a jeho důvodech osoby oprávněné pacientem k příjmu informací o jeho zdravotním stavu vždy.

O podání informace provede lékař záznam do zdravotnické dokumentace, ve kterém uvede datum a způsob podání informace (telefonicky, osobně apod.), jméno osoby, které byla informace podána a její vztah k pacientovi (zákonný zástupce, opatrovník, určená osoba apod.) a omezovací prostředek. Záznam podepisuje lékař a osoba, které byla informace podána. Pokud byla informace poskytnuta telefonicky, podpis osoby, která byla informována, se nevyžaduje.

4.1.3.2. Soud

Lékař nebo jím pověřená osoba oznámí soudu omezení pacienta ve volném pohybu podle bodu 4.1.1. trvá-li déle jak 24 hod.

4.1.4. Doba trvání omezení volného pohybu pacienta

Doba trvání omezení volného pohybu pacienta (použití omezovacího prostředku) trvá pouze po dobu, po kterou trvá důvod omezení (důvod pro použití omezovacího prostředku).

Po uplynutí 3 hodin omezení pacienta v pohybu, je lékařem opětovně posouzen důvod trvání použití omezovacího prostředku, v době pohotovostní služby může potřebu trvání zhodnotit pověřená všeobecná sestra/záchranář.

Mírná časová odchylka, která může vyplynout z provozu oddělení a konkrétní situace, je přípustná. Pokud pominou důvody vedoucí k omezení pacienta, lékař a ve výjimečných případech, kdy je na místě zamezit zbytečnému odkladu, i jiný zdravotnický pracovník nelékařského povolání k tomu způsobilý omezení ukončí. Lékař následně omezení potvrdí.

4.1.5. Dohled nad pacientem v omezení

Po dobu omezení je pacient pod dohledem zdravotnických pracovníků; rozsah a frekvence dohledu odpovídá závažnosti zdravotního stavu pacienta. V případě omezení pohybu ochranným kabátkem nebo vestou zamezující pohybu horních končetin pacienta nebo ochrannými pásy nebo kurty je u pacienta zajištěn dohled zdravotnických pracovníků.

Po dobu omezení je dbáno v souladu s Pracovním postupem omezení volného pohybu pacienta o hydrataci, stravování, vyprazdňování, hygienu, o prevenci komplikací z omezení a další osobní potřeby pacienta.

4.2. Záznam o použití omezovacího prostředku

Záznam o použití omezovacího prostředku, včetně důvodu omezení, do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi musí být vyhotoven bez zbytečného odkladu. Záznam musí podle vyhlášky č. 98/2012 Sb., o zdravotnické dokumentaci, ve znění pozdějších předpisů, obsahovat:

- a) Záznam o indikaci omezení včetně specifikace druhu, důvodu a účelu omezení a stanovení intervalů kontrol a jejich rozsahu,
- b) čas zahájení a ukončení použití omezovacího prostředku,
- c) záznamy o průběžném hodnocení trvání důvodů použití omezovacího prostředku,
- d) záznamy o průběžném hodnocení zdravotního stavu pacienta v průběhu omezení,
- e) v případě výskytu komplikací jejich popis,
- f) jméno, popřípadě jména, a příjmení zdravotnického pracovníka, který použití omezovacího prostředku indikoval; v případě, a že použití omezovacího prostředku neindikoval lékař, také jméno, popřípadě jména, a příjmení lékaře, který byl o použití omezovacího prostředku dodatečně informován,
- g) v případě, že použití omezovacího prostředku neindikoval lékař, záznam lékaře o vyhodnocení odůvodněnosti omezení, včetně času, kdy ji potvrdil,
- h) informaci o tom, že byl zákonný zástupce nezletilého pacienta nebo opatrovník pacienta omezeného ve svéprávnosti informován o použití omezovacího prostředku.

V příloze 1 této směrnice je *uvedeno*, kam v ZD jednotlivé body zapsat.

Záznam o použití omezovacího prostředku ve zdravotnické dokumentaci vedené o pacientovi obsahuje, kromě náležitostí uvedených ve vyhlášce o zdravotnické dokumentaci:

- a) Výčet mírnějších postupů použitých před omezením, včetně zdůvodnění, proč nebylo možné použít mírnější postup,
- b) uvedení časové posloupnosti použití a zdůvodnění v případě kombinace omezovacích prostředků,
- c) frekvence kontrol krevního tlaku, pulsu, stavu vědomí, chování a komplikací plynoucích z omezení,
- d) záznam o informování pacienta o nutnosti aplikace daného postupu.

Použití omezovacích prostředků se rovněž zaznamenává v centrální evidenci použití omezovacích prostředků vedené poskytovatelem podle zákona o zdravotních službách, a to nejpozději do 60 kalendářních dnů od použití omezovacího prostředku.

V centrální evidenci se vedou souhrnné údaje o počtech případů použití omezovacích prostředků za kalendářní rok, a to pro každý omezovací prostředek zvlášť. Identifikační údaje pacientů, u kterých byly omezovací prostředky použity, se v centrální evidenci neuvádějí.

5. Odpovědnosti a pravomoci

Ošetřující lékař je zodpovědný za ordinaci, zhodnocení další potřeby a ukončení použití omezovacích prostředků a dále dle činností uvedených v bodě 4

Všeobecná sestra/záchranář jsou zodpovědní za realizaci omezení pacienta, jeho kontrolu, prevenci komplikací a dále dle činností uvedených v bodě 4

6. Související dokumenty

Označení	Název
Zákon č. 372/2011 Sb.	o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů
Vyhláška č. 98/2012 Sb.	o zdravotnické dokumentaci, ve znění pozdějších předpisů
Věstník MZČR (částka 4, 2018)	Metodické doporučení pro poskytovatele lůžkové péče k omezení volného pohybu pacienta a používání omezovacích prostředků
Věstník MZČR (částka 7, 2009)	Používání omezovacích prostředků u pacientů ve zdrav. zařízeních České republiky

7. Přehled změn

Změny textu oproti předchozí verzi na příslušných stranách dokumentu jsou uvedeny kurzívou.

Výsledek revize (popis změny – beze změny)	Změny zapracoval		Poznámka
	Jméno	Datum	
Nové vydání		24. 5. 2018	v1r0
Revize, bod 4.1.3.2 - změny v textu jsou kurzívou		22. 7. 2022	v1r1

8. Přílohy

Příloha 1: Zápis do zdravotnické dokumentace

Příloha 1 Zápis do ZD

- a) Záznam o indikaci omezení včetně specifikace druhu, důvodu a účelu omezení a stanovení intervalů kontrol a jejich rozsahu:
- **ordinační list (lékař).**
- b) Čas zahájení a ukončení použití omezovacího prostředku:
- **ošetřovatelská část – omezovací prostředky (sestra/záchranář).**
- c) Záznamy o průběžném hodnocení trvání důvodů použití omezovacího prostředku:
- **dekurz nebo ordinační list (lékař).**
- d) Záznamy o průběžném hodnocení zdravotního stavu pacienta v průběhu omezení:
- **ošetřovatelská dokumentace – ošetřovatelský plán (sestra/záchranář).**
- e) V případě výskytu komplikací jejich popis:
- **ošetřovatelská dokumentace – ošetřovatelský plán (sestra/záchranář), dle závažnosti v dekurzu (lékař).**
- f) Jméno, popřípadě jména, a příjmení zdravotnického pracovníka, který použití omezovacího prostředku indikoval:
- **ordinační list (lékař).**
- g) V případě, a že použití omezovacího prostředku neindikoval lékař, také jméno, popřípadě jména, a příjmení lékaře, který byl o použití omezovacího prostředku dodatečně informován:
- **ošetřovatelská dokumentace – ošetřovatelský plán (sestra/záchranář).**
- h) V případě, že použití omezovacího prostředku neindikoval lékař, záznam lékaře o vyhodnocení odůvodněnosti omezení, včetně času, kdy ji potvrdil:
- **dekurz nebo ordinační list (lékař).**
- i) Informaci o tom, že byl zákonný zástupce nezletilého pacienta nebo opatrovník pacienta omezeného ve svéprávnosti informován o použití omezovacího prostředku:
- **dekurz nebo ordinační list (lékař).**

Směrnice

Omezení volného pohybu pacienta a používání omezovacích prostředků u pacienta

FAKULTNÍ
NEMOCNICE
U SV. ANNY
V BRNĚ

Zpracoval:

██████████
Náměstek LPP

Přezkoumal:

██████████
Náměstek pro právní věci a
personalistiku
██████████
Vedoucí ORK

Schválil:

MUDr. Martin Pavlík, Ph.D.,
DESA, EDIC
Ředitel

Datum:
Podpis:

Datum:
Podpis:

Datum:
Podpis:

Účinnost od: 1.11.2018

Vydání: 1

Revize: 0

Dokument je duševním majetkem FNUSA. Jeho rozmnožování a šíření informací v něm obsažených mimo FNUSA je zakázáno.

Omezení volného pohybu pacienta a používání omezovacích prostředků u pacienta v1r0 2018

Strana 1 z 8

V tištěné podobě neřízený dokument (mimo řízené kopie)

Obsah

1. Účel	3
2. Oblast platnosti	3
3. Pojmy a zkratky	3
3.1. POJMY	3
3.2. ZKRATKY	3
4. Omezení volného pohybu pacienta.....	3
4.1. OMEZOVACÍ PROSTŘEDKY	3
4.1.1. Omezovací prostředky	4
4.1.2. Informování pacienta o důvodech omezení	4
4.1.3. Informování opatrovníka, zákonného zástupce nebo osobu určenou	4
4.1.4. Doba trvání omezení volného pohybu pacienta	4
4.1.5. Dohled nad pacientem v omezení	4
4.2. ZÁZNAM O POUŽITÍ OMEZOVACÍHO PROSTŘEDKU	5
5. Odpovědnosti a pravomoci	5
6. Související dokumenty.....	6
7. Přehled změn	6
8. Přílohy	6

1. Účel

Tato směrnice upravuje postupy poskytování zdravotní péče při omezení volného pohybu pacienta použitím omezovacího prostředku (dále jen „omezení pacienta“) za účelem odvrácení hrozby bezprostředního ohrožení života, zdraví, nebo bezpečnosti pacienta nebo jiných osob.

2. Oblast platnosti

Tato směrnice je závazná pro lékaře, všeobecné, praktické a dětské sestry, zdravotnické záchranáře.

3. Pojmy a zkratky

3.1. Pojmy

Pojem	Vysvětlení pojmu
deeskalace	uklidnění, uvolnění napětí, zmírnění konfliktu

3.2. Zkratky

Zkratka	Vysvětlení zkratky
ZD	zdravotnická dokumentace

4. Omezení volného pohybu pacienta

Omezení volného pohybu pacienta použitím omezovacího prostředku při poskytování zdravotní péče (dále jen „omezení pacienta“) za účelem odvrácení hrozby bezprostředního ohrožení života, zdraví, nebo bezpečnosti pacienta nebo jiných osob, je nutno považovat za krajní řešení a lze k němu přistoupit pouze po dobu, po kterou důvody jeho omezení pacienta trvají.

4.1. Omezovací prostředky

Je nepřipustné omezovací prostředky používat jako preventivní nebo sankční opatření, ani jako opatření vyplývající z neodpovídající provozní situace (nedostatek personálu, nefunkční kamerový systém aj.)

Druh zvoleného omezovacího prostředku k omezení pacienta a rozsah omezení musí být přiměřený hrozcímu újmě.

Omezovací prostředek lze při poskytování zdravotních služeb použít, pokud projevy chování pacienta bezprostředně ohrožují jeho samotného nebo jiné osoby.

K omezení pacienta je možné přistoupit poté, co byl neúspěšně použit mírnější postup, například slovní intervence (deeskalace), úprava prostředí nebo nabídka podání psychofarmaka nebo jiného léčivého přípravku za účelem jeho zklidnění a podání tohoto psychofarmaka nebo jiného léčivého přípravku pacientovi, pokud s tím vyslovil souhlas. Výjimkou je případ, kdy by použití mírnějšího postupu zjevně nevedlo k dosažení účelu stanoveného v článku 4, přičemž musí být v dalším kroku zvolen nejméně omezující prostředek odpovídající účelu jeho použití.

O omezení pacienta rozhoduje vždy lékař tak, aby zvolený omezovací prostředek odpovídal projevům chování pacienta, které vedly k indikaci jeho omezení.

Ve výjimečných případech, vyžadujících neodkladné řešení, není-li lékař přítomen, může o použití omezovacího prostředku a jeho druhu rozhodnout jiný přítomný zdravotnický pracovník nelékařského povolání, který je k tomu způsobilý, o jeho použití informuje bez zbytečného odkladu lékaře, který potvrdí jeho odůvodněnost a bezodkladně rozhodne o dalším trvání nebo ukončení omezení pacienta.

Při omezení nesmí být používány bolestivé hmaty, ani jiné nehumánní postupy; musí být dbáno důstojnosti pacienta a jeho soukromí. Pacient je vizuálně oddělen od ostatních pacientů a musí být chráněn před nežádoucími kontakty ze strany ostatních pacientů. Samotný fakt aplikace omezovacího prostředku nevylučuje možnost realizace návštěvy u nemocného

4.1.1. Omezovací prostředky

K omezení pacienta lze použít:

- a) úchop pacienta zdravotnickými pracovníky nebo pracovníky oddělení ostrahy,
- b) omezení pacienta v pohybu ochrannými pásy nebo kurty,
- c) ochranný kabátek nebo vestu zamezující pohybu horních končetin pacienta,
- d) psychofarmaka (určená k rychlému zklidnění proti vůli pacienta), popřípadě jiné léčivé přípravky podávané parenterálně, které jsou vhodné k omezení volného pohybu pacienta při poskytování zdravotních služeb, pokud se nejedná o léčbu na žádost pacienta nebo soustavou léčbu psychické poruchy, nebo léčbu deliria, tyto přípravky mohou být podávány za účelem celkového zklidnění či zmírnění chování, kterým pacient ohrožuje sebe nebo své okolí,
- e) kombinaci výše uvedených prostředků

4.1.2. Informování pacienta o důvodech omezení

Pacient je informován o důvodech omezení a o dalším postupu. Doporučuje se informaci o důvodech omezení a dalším postupu pacientovi podávat průběžně. Pokud to není možné, zejména s ohledem na zdravotní stav pacienta, doporučuje se pacientovi tuto informaci podat v bezprostřední návaznosti na ukončení použití omezovacího prostředku, a to formou terapeutického pohovoru; výjimku představují urgentní překlady do jiných zdravotnických zařízení, kdy není možné terapeutický pohovor provést.

4.1.3. Informování opatrovníka, zákonného zástupce nebo osobu určenou

O použití omezovacího prostředku u pacienta podle odstavce 4.1.1. písm. b) a c) informuje lékař bez zbytečného odkladu pacientova opatrovníka nebo zákonného zástupce. Pokud o to pacient výslovně požádá, informuje lékař o použití omezovacích prostředků a jeho důvodech osoby oprávněné pacientem k příjmu informací o jeho zdravotním stavu vždy. O podání informace provede lékař záznam do zdravotnické dokumentace, ve kterém uvede datum a způsob podání informace (telefonicky, osobně apod.), jméno osoby, které byla informace podána a její vztah k pacientovi (zákonný zástupce, opatrovník, určená osoba apod.) a omezovací prostředek. Záznam podepisuje lékař a osoba, které byla informace podána. Pokud byla informace poskytnuta telefonicky, podpis osoby, která byla informována, se nevyžaduje.

4.1.4. Doba trvání omezení volného pohybu pacienta

Doba trvání omezení volného pohybu pacienta (použití omezovacího prostředku) trvá pouze po dobu, po kterou trvá důvod omezení (důvod pro použití omezovacího prostředku).

Po uplynutí 3 hodin omezení pacienta v pohybu, je lékařem opětovně posouzen důvod trvání použití omezovacího prostředku, v době pohotovostní služby může potřebu trvání zhodnotit pověřená všeobecná sestra/záchranář.

Mírná časová odchylka, která může vyplynout z provozu oddělení a konkrétní situace, je přípustná.

Pokud pominou důvody vedoucí k omezení pacienta, lékař a ve výjimečných případech, kdy je na místě zamezit zbytečnému odkladu, i jiný zdravotnický pracovník nelékařského povolání k tomu způsobilý omezení ukončí. Lékař následně ukončení omezení potvrdí.

4.1.5. Dohled nad pacientem v omezení

Po dobu omezení je pacient pod dohledem zdravotnických pracovníků; rozsah a frekvence dohledu odpovídá závažnosti zdravotního stavu pacienta. V případě omezení pohybu ochranným kabátkem nebo vestou zamezující pohybu horních končetin pacienta nebo ochrannými pásy nebo kurty je u pacienta zajištěn dohled zdravotnických pracovníků.

Po dobu omezení je dbá sestra/záchranář u pacienta o hydrataci, stravování, vyprazdňování, hygienu, o prevenci komplikací z omezení a další osobní potřeby pacienta.

Po dvou hodinách uvolní mechanické omezení, zkontroluje prokrvení fixované končetiny, její citlivost a lokální změny na kůži. Uvolnění mechanického omezení se provádí nejméně na dobu 5 minut (při riziku ohrožení sebe nebo okolí se uvolňuje: pravá horní končetinu s levou dolní končetinou, pak levá horní končetinu s pravou dolní končetinou). V případě vzniklých komplikací informuje lékaře a zaznamená je do ošetrovatelské dokumentace

4.2. Záznam o použití omezovacího prostředku

Záznam o použití omezovacího prostředku, včetně důvodu omezení, do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi musí být vyhotoven bez zbytečného odkladu. Záznam musí podle vyhlášky č. 98/2012 Sb., o zdravotnické dokumentaci, ve znění pozdějších předpisů, obsahovat

- a) záznam o indikaci omezení včetně specifikace druhu, důvodu a účelu omezení a stanovení intervalů kontrol a jejich rozsahu,
- b) čas zahájení a ukončení použití omezovacího prostředku,
- c) záznamy o průběžném hodnocení trvání důvodů použití omezovacího prostředku,
- d) záznamy o průběžném hodnocení zdravotního stavu pacienta v průběhu omezení,
- e) v případě výskytu komplikací jejich popis,
- f) jméno, popřípadě jména, a příjmení zdravotnického pracovníka, který použití omezovacího prostředku indikoval; v případě, a že použití omezovacího prostředku neindikoval lékař, také jméno, popřípadě jména, a příjmení lékaře, který byl o použití omezovacího prostředku dodatečně informován,
- g) v případě, že použití omezovacího prostředku neindikoval lékař, záznam lékaře o vyhodnocení odůvodněnosti omezení, včetně času, kdy ji potvrdil,
- h) informaci o tom, že byl zákonný zástupce nezletilého pacienta nebo opatrovník pacienta omezeného ve svéprávnosti informován o použití omezovacího prostředku.

V příloze 2 je doporučeno, kam v ZD jednotlivé body zapsat.

Doporučuje se, aby záznam o použití omezovacího prostředku ve zdravotnické dokumentaci vedené o pacientovi obsahoval, kromě náležitostí uvedených ve vyhlášce o zdravotnické dokumentaci,

- a) výčet mírnějších postupů použitých před omezením, včetně zdůvodnění, proč nebylo možné použít mírnější postup,
- b) uvedení časové posloupnosti použití a zdůvodnění v případě kombinace omezovacích prostředků,
- c) frekvence kontrol krevního tlaku, pulsu, stavu vědomí, chování a komplikací plynoucích z omezení,
- d) záznam o informování pacienta o nutnosti aplikace daného postupu,

Použití omezovacích prostředků se rovněž zaznamenává v centrální evidenci použití omezovacích prostředků vedené poskytovatelem podle zákona o zdravotních službách, a to nejpozději do 60 kalendářních dnů od použití omezovacího prostředku. V centrální evidenci se vedou souhrnné údaje o počtech případů použití omezovacích prostředků za kalendářní rok, a to pro každý omezovací prostředek zvlášť. Identifikační údaje pacientů, u kterých byly omezovací prostředky použity, se v centrální evidenci neuvádějí.

5. Odpovědnosti a pravomoci

Ošetřující lékař je zodpovědný za ordinaci, zhodnocení další potřeby a ukončení použití omezovacích prostředků a dále dle činností uvedených v bodě 4

Všeobecná sestra/záchranář jsou zodpovědní za realizaci omezení pacienta, jeho kontrolu, prevenci komplikací a dále dle činností uvedených v bodě 4

6. Související dokumenty

Označení	Název
zákon č. 372/2011 Sb.	o zdravotních službách
vyhláška č. 98/2012 Sb.	o zdravotnické dokumentaci
věstník MZČR (částka 4, 2018)	Metodické doporučení pro poskytovatele lůžkové péče k omezení volného pohybu pacienta a používání omezovacích prostředků
pracovní postup	omezení volného pohybu pacienta

7. Přehled změn

Změny textu oproti předchozí verzi na příslušných stranách dokumentu jsou uvedeny kurzívou.

Výsledek revize (popis změny – beze změny)	Změny zapracoval		Poznámka
	Jméno	Datum	
nové vydání		24.5.2018	v1r0

8. Přílohy

Příloha 1: Seznámení s dokumentem

Příloha 2: Doporučení k zápisu do zdravotnické dokumentace

Příloha 1: Seznámení s dokumentem

Název úseku:	
Nákladové středisko:	

Níže podepsaní zaměstnanci tu stvrzují svým podpisem, že byli seznámeni s obsahem dokumentu

Omezení volného pohybu pacienta a používání omezovacích prostředků u pacienta
--

a obsah v plném rozsahu pochopili a budou se jím ve své práci řídit.

Jméno, příjmení (hůlkovým písmem)	Datum	Podpis

Jméno, příjmení (hůlkovým písmem)	Datum	Podpis

Příloha 2 Doporučení k zápisu do ZD

- a) záznam o indikaci omezení včetně specifikace druhu, důvodu a účelu omezení a stanovení intervalů kontrol a jejich rozsahu,

ordinační list (lékař)

- b) čas zahájení a ukončení použití omezovacího prostředku,

ošetřovatelská část – omezovací prostředky (sestra/záchranář)

- c) záznamy o průběžném hodnocení trvání důvodů použití omezovacího prostředku,

dekurz nebo ordinační list (lékař)

- d) záznamy o průběžném hodnocení zdravotního stavu pacienta v průběhu omezení,

ošetřovatelská dokumentace – ošetřovatelský plán (sestra/záchranář)

- e) v případě výskytu komplikací jejich popis,

ošetřovatelská dokumentace – ošetřovatelský plán (sestra/záchranář)

dle závažnosti v dekuru (lékař)

- f) jméno, popřípadě jména, a příjmení zdravotnického pracovníka, který použít omezovacího prostředku indikoval;

ordinační list (lékař)

v případě, a že použití omezovacího prostředku neindikoval lékař, také jméno, popřípadě jména, a příjmení lékaře, který byl o použití omezovacího prostředku dodatečně informován,

ošetřovatelská dokumentace – ošetřovatelský plán (sestra/záchranář)

- g) v případě, že použití omezovacího prostředku neindikoval lékař, záznam lékaře o vyhodnocení odůvodněnosti omezení, včetně času, kdy ji potvrdil,

dekurz nebo ordinační list (dle zvyklosti odd.) (lékař)

- h) informaci o tom, že byl zákonný zástupce nezletilého pacienta nebo opatrovník pacienta omezeného ve svéprávnosti informován o použití omezovacího prostředku.

i) dekurz nebo ordinační list (dle zvyklosti odd.) (lékař)

	FN u sv. Anny v Brně Standardní operační postup	
	Imobilizace pacienta	strana 1/6

I. Cíl:

Zajištění bezpečnosti pacienta a jeho okolí.

Bezpečně provedená imobilizace bez psychického nebo fyzického poškození pacienta.

II. Definice:

Omezení pohybu pacienta k zajištění jeho bezpečnosti, ochrany ostatních pacientů, personálu a majetku.

Cílová skupina - imobilizace se využívá jednak u pacientů zmatených, neklidných, kdy se snažíme chránit jejich bezpečnost a nelze zajistit jejich soustavný dohled (např. prevence pádů) a dále u pacientů agresivních.

Zmatenost je průvodním příznakem různých onemocnění. Projevuje se poruchami pozornosti, poznávání, vnímání, paměti, dezorientací místem, časem, dochází ke změnám psychomotorického tempa: hyperaktivitě nebo hypoaktivitě a letargii, může dojít také ke snížení úrovně vědomí.

Souvisejí stavy a faktory:

– věk nad 60 let	– hypoxémie
– demence (Alzheimerova)	– cévní mozková příhoda
– delirium	– poranění hlavy
– polékové reakce, lékové interakce	– duševní onemocnění
– anestézie	– exacerbace onemocnění
– abusus alkoholu a drog	– závažná bolest
	– spánková deprivace

Neklid je na úrovni chování charakterizován především zvýšenou pohybovou aktivitou, která přechází od mírných a ohraničených forem jako je zvýšená gestikulace, přešlapování, podupávání, nadměrná mimika až po celkový neklid, při kterém dochází k nadměrné, situaci nepřiměřené motorické aktivitě, při které bezcílně, nebo s vágním cílem postižený jedinec mění stanoviště nebo aktivně zasahuje do svého okolí. Při celkové motorické aktivitě, a velkém neklidu mluvíme o agitovanosti. Neklid může být a často bývá jednak varovný signál hrozícího násilí (agrese), jednak často jeho předstupeň.

Agrese je v psychologicko-sociologickém pojetí chování, které vědomě a se záměrem ubližuje, násilně omezuje svobodu a poškozuje jiné osoby nebo věci. Agrese se může projevovat jako:

přímá	x	nepřímá
verbální	x	fyzická
pasivní	x	aktivní
autoagrese	x	heteroagrese

Související stavy a faktory:

- stres, vyčerpání
- subjektivní pocit ohrožení
- pocit nespravedlnosti, ponížení, zesměšnění
- pocit bezmoci, bezvýchodnosti
- tělesná omezení
- psychotická onemocnění
- intoxikace, odvykací stav
- mentální retardace

Vypracoval: skupina pro tvorbu standardů	Připomínkoval: 	Výtisk č.: 1
Schválil: 	Platnost od: 1. října 2008	Revize č.: 3

FAKULTNÍ NEMOCNICE U SV. ANNY V BRNĚ 	FN u sv. Anny v Brně Standardní operační postup	
	Imobilizace pacienta	strana 2/6

III. Zkratky:

NLZP	nelékařský zdravotnický pracovník
MP	městská policie
PČR	policie České republiky
ÚOP	Úsek ošetrovatelské péče
MRČR	ministerstvo zdravotnictví České republiky
FF	fyzilogické funkce

IV. Kompetence:

NLZP dle své náplně činností a dle vyhlášky 55/2011 Sb., kterou se stanoví činnosti zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků

V. Pomůcky:

Postranice lůžka, fixační manžety k připoutání rukou a nohou, bezprstové rukavice, imobilizační vesta k připoutání k lůžku, popruhový omezovač, ochranný kabátek nebo vesta zamezující pohybu horních končetin pacienta, složená prostěradla, pomůcky k podávání léků p.o., i.m., i.v.

VI. Přístroje:

VII. Provedení:

Omezovací postupy jsou voleny až jako poslední krajní možnost řešení poté, co selhaly předchozí intervence (rozhovor, domluva ...). Omezení by mělo trvat pouze po nezbytnou dobu a pacientovi v omezení musí být věnována zvýšená péče lékařská i ošetrovatelská. Důvodem imobilizace nesmí být usnadnění péče. Vždy je třeba pátrat po příčinách problematického chování. **Vždy je třeba postupovat od jemnějších technik. O užití imobilizačních prostředků rozhoduje pouze lékař!**

Ve výjimečných případech, vyžadujících neodkladné řešení, může použití omezovacích prostředků indikovat i jiný zdravotnický pracovník nelékařského povolání, který je přítomen; lékař musí být o takovém použití omezovacího prostředku neprodleně informován a musí potvrdit odůvodněnost omezení.

Veškeré okolnosti související s užitím omezení musí být stručně, přehledně a srozumitelně dokumentovány. Zápisy musí být popisné a objektivní. Každý zápis musí obsahovat datum, čas, podpis a razítko/čitelný přepis jména osoby, která zápis provedla.

K omezení volného pohybu pacienta lze použít:

- úchop pacienta zdravotnickými pracovníky nebo jinými osobami k tomu určenými poskytovatelem,
- omezení pacienta v pohybu ochrannými pásy nebo kurty,
- umístění pacienta v síťovém lůžku,
- umístění pacienta v místnosti určené k bezpečnému pohybu,
- ochranný kabátek nebo vestu zamezující pohybu horních končetin pacienta,
- psychofarmaka, popřípadě jiné léčivé přípravky podávané parenterálně, které jsou vhodné k omezení volného pohybu pacienta

Omezovací prostředky lze použít pouze tehdy, je-li účelem jejich použití odvrácení bezprostředního ohrožení života, zdraví nebo bezpečnosti pacienta nebo jiných osob, a pouze po dobu, po kterou trvají důvody jejich použití.

Vypracoval: skupina pro tvorbu standardů	Připomínkoval: 	Výtisk č.: 1
Schválil: 	Platnost od: 1. října 2008	Revize č.: 3

	FN u sv. Anny v Brně Standardní operační postup	
	Imobilizace pacienta	strana 3/6

Sestra zná správnou techniku manipulace s omezovacími prostředky, které má k dispozici a zná možné komplikace, které mohou vzniknout při omezení pacienta. Sestra provádí zápis o okolnostech spojených s imobilizací v souladu se zápisem lékaře.

VIII. Postup:

Imobilizace neklidného, zmateného pacienta

- představte se pacientovi
- proveďte identifikaci pacienta
- seznámte pacienta s prostorovým a organizačním uspořádáním oddělení viz SOP Příjem pacienta k hospitalizaci
- zbavte pacienta obavy, jak přivolá ošetřující personál v případě nutnosti
- vysvětlete pacientovi, co po něm požadujete a vyzvěte ho ke spolupráci
- zhodnoťte riziko vzniku ohrožení, sebepoškození viz SOP Prevence pádu a zranění pacienta
- upozorněte pacienta, že svým chováním ohrožuje svoji bezpečnost a že bude nutné použít omezení, rozhovorem se pokuste zjistit, jaké faktory ovlivňují jeho chování
- pacienta nezastrašujte silou nebo převahou
- pacienta znovu upozorněte na možnost omezení
- informujte lékaře o stavu pacienta
- připravte si omezovací prostředky, popř. léky k farmakologickému zásahu ke zklidnění pacienta
- přivolejte si další členy ošetřovatelského týmu, pokud je to nutné, ústavní sanitáře () popř. MP (156), PČR (158)
- vysvětlete pacientovi způsob omezení a jeho důvod a ujistěte ho že, jej budete pravidelně monitorovat

Mechanické omezení

- proveďte šetrné omezení, použijte připravené pomůcky k mechanickému omezení
- přesvědčte se, že mechanické pomůcky jsou správně přiloženy a zafixovány tzn., že požadovaná část těla je znehybněna, krevní oběh v dané oblasti je zachován a nedochází k útlaku nervů
- pravidelně kontrolujte dle ordinace lékaře, dbejte, aby nedošlo ke zranění pacienta, dehydrataci, podchlazení a vzniku proleženin a aby měl možnost uspokojení potřeb v oblasti hygieny a vyprazdňování
- zapište do ošetřovatelské dokumentace začátek omezení, způsob omezení a projevy před omezením, FF dle ordinace lékaře, časy uvolnění
- po dvou hodinách uvolněte mechanické omezení, zkontrolujte prokrvení fixované končetiny, její citlivost a lokální změny na kůži
- uvolněte mechanické omezení nejméně na dobu 5 minut (při riziku ohrožení sebe nebo okolí uvolňujeme: pravou horní končetinu s levou dolní končetinou, pak levou horní končetinu s pravou dolní končetinou)
- v případě vzniklých komplikací okamžitě volejte lékaře a zaznamenejte je do ošetřovatelské dokumentace

Farmakologické omezení

- proveďte identifikaci pacienta
- informujte pacienta o podání léků
- podejte léky dle ordinace lékaře
- proveďte zápis do ošetřovatelské dokumentace

Vypracoval: skupina pro tvorbu standardů	Připomínkoval: 	Výtisk č.: 1
Schválil: 	Platnost od: 1. října 2008	Revize č.: 3

FAKULTNÍ NEMOCNICE U SV. ANNY V BRNĚ 	FN u sv. Anny v Brně Standardní operační postup	
	Imobilizace pacienta	strana 4/6

- pravidelně kontrolujte stav nemocného (dle ordinace lékaře) a případné nežádoucí účinky léků, se zápisem do dokumentace
- v případě vzniklých komplikací okamžitě volejte lékaře a popište je do dokumentace

Po imobilizaci

- po zklidnění pacienta je nutné, aby s ním ošetřující lékař (pokud je pacient schopen chápat smysl a důvody omezení) projednal důvody a potřebu omezení
- o imobilizaci informujte další členy ošetřovatelského týmu
- informujte rodinné příslušníky o nutné imobilizaci
- u pacientů přijatých se souhlasem s hospitalizací je použití omezovacích prostředků důvodem pro zahájení postupu podle ustanovení § 40 zákona č. 372/2011 Sb., tj. hlášení soudu do 24 hodin, pokud pacient dodatečně nevyjádří svůj souhlas s omezením a trvá-li omezení více jak 24 hodin

Imobilizace agresivního pacienta

- přistupujte k agresivnímu pacientovi jako k jakémukoliv jinému pacientovi (pozdravte, představte se)
- přistupujte vlídně, klidně a zdvořile, dotyčného vyslechněte a snažte se mu porozumět
- ignorujte urážky, snažte se zachovat klid
- snažte se pacientovi vyhovět, není-li to možné, snažte se mu vaše stanovisko vysvětlit, uznejte jeho zklamání a vytvořte prostor ke společnému řešení
- dbejte na bezpečnost:
 - odstraňte z dosahu nebezpečné předměty
 - nedělejte prudké pohyby
 - nedotýkejte se pacienta
 - vyhýbejte se dlouhému očnímu kontaktu
 - nepřibližujte se k pacientovi zezadu
 - udržujte si volnou únikovou cestu (přístup ke dveřím)
 - udržujte bezpečnou vzdálenost (min. na délku paže)
- pokud dochází k vystupňování situace a hrozí ohrožení pacienta nebo jiných osob a vy jste vyčerpali veškeré možnosti, přivolejte lékaře
- ve výjimečných případech pacienta izolujte a následovně přivolejte lékaře

Fyzická imobilizace agresivního pacienta

- zmobilizujte dostatečný počet personálu (sanitáři tel. č. [REDACTED] nebo členy nemocniční ostrahy – tel. [REDACTED] zkr. volba [REDACTED]) k fyzickému zajištění pacienta. Minimální počet je 5 osob (na každou končetinu a hlavu). Vyhneme se tomu, abychom byli s pacientem sami v uzavřené místnosti nebo v místnosti, v níž nemáme přístup ke dveřím
- hrozí-li nebezpečí životu nebo zdraví pacienta či jiných lidí, je možné zajistit i pomoc policie MP 156, PČR 158
- pacientovi krátce a jednoduše vysvětlíte, co po něm chcete a požádejte ho o spolupráci. Opět ho upozorníte na to, že násilí z jeho strany může vést k fyzickému omezení. Nezastrašujte pacienta silou ani převahou, mohli byste posílit pacientovo zoufalství, bezradnost a vyvolat nepřiměřenou odezvu
- v případě nezbytnosti s dalšími členy týmu přistupte k omezení, které musí být šetrné a rychlé. Musí být provedeno s naprostou fyzickou převahou a bez váhání
- připravte si omezovací prostředky, popř. léky k farmakologickému zásahu ke zklidnění pacienta
- po indikaci lékařem proveďte omezení
- lékař zaznamená do dokumentace rozhodnutí o užití omezovacích prostředků, druh omezení, dobu
- do ošetřovatelské dokumentace запиšte údaje o provedeném omezení

Vypracoval: skupina pro tvorbu standardů	Připomínkoval: [REDACTED]	Výtisk č.: 1
Schválil: [REDACTED]	Platnost od: 1. října 2008	Revize č.: 3

FAKULTNÍ NEMOCNICE U SV. ANNY V BRNĚ 	FN u sv. Anny v Brně Standardní operační postup	
	Imobilizace pacienta	strana 5/6

- u agresivních pacientů není třeba jejich souhlas s omezením

IX. Komplikace:

Poranění personálu nebo pacienta v průběhu omezování

Poranění pacienta způsobené nesprávným přiložením mechanických pomůcek

Komplikace z nedostatečné ošetrovatelské péče (prochladnutí, dehydratace, vznik dekubitů apod.)

Psychická traumatizace vyplývající z omezení

Poranění pacienta jiným pacientem

Dekompenzace onemocnění pacienta

Paradoxní účinek zklidňujících léků

X. Zvláštní upozornění:

Pokud dojde k poranění pacienta nebo ošetřujícího personálu, hlase to jako nežádoucí událost.

XI. Související dokumenty:

Směrnice Vedení zdravotnické dokumentace

XII. Přehled změn

Změny textu oproti předchozí verzi na příslušných stranách dokumentu jsou uvedeny kurzívou.

Výsledek revize (popis změny – beze změny)	Změny zapracoval		Poznámka
	Jméno	Datum	
Bod IIV. K omezení volného pohybu pacienta lze použít ...	[REDACTED]	3.5.2012	revize 1
Bod VI oprávnění k imobilizaci (lékař + výjimečně jiný NLZP) Bod VII a XI. aktualizace platných souvisejících dokumentů beze změn	[REDACTED]	29.7.2014	revize 2
	[REDACTED]	16.10.2015	revize 3

Vypracoval: skupina pro tvorbu standardů	Připomínkoval: [REDACTED]	Výtisk č.: 1
Schválil: [REDACTED]	Platnost od: 1. října 2008	Revize č.: 3

FAKULTNÍ NEMOCNICE U SV. ANNY V BRNĚ 	FN u sv. Anny v Brně Standardní operační postup	
	Imobilizace pacienta	strana 6/6

Kontrolní kritéria SOP: Imobilizace pacienta

Klinika/oddělení: _____

Vrchní sestra: _____

Staniční sestra: _____

Jméno auditorek _____

Jméno sestry: _____

Datum auditu: _____

METODA	KONTROLNÍ KRITÉRIA	Bodové hodnocení	
		ano	ne
dotazem sestry, zdravotnického asistenta (dále ZP)	Zná zásady komunikace s agresivním pacientem?	1	0
	Zná indikace k imobilizaci?	1	0
	Ví, kdo indikuje imobilizaci?	1	0
	Zná správnou techniku mechanické imobilizace?	1	0
	Umí vyjmenovat komplikace imobilizace?	1	0
	Zaznamenal/a imobilizaci či příp. komplikace do dokumentace?	1	0
	Informoval/a o nutnosti imobilizace u pacienta ostatní členy ošetrov. týmu?	1	0
	Ví, koho mohou volat na pomoc při fyzickém omezení neklidného nebo agresivního pacienta?	1	0
	Ví, které léky se používají k farmakologické imobilizaci?	1	0
dotazem ZP, pohledem do dokumentace	Byly omezovací prostředky uvolněny na potřebnou dobu (stanovenou lékařem nebo SOP)?	1	0
	Byl o komplikacích proveden zápis?	1	0
dotazem příbuzných, pohledem do dokumentace	Byli příbuzní informováni a poučeni o nutnosti imobilizace pacienta?	1	0
dotazem ZP, pacienta	Byly s pacientem po zklidnění probrány důvod a potřeba omezení?	1	0
	Byl pacient předem upozorněn na možnost omezení?	1	0
	Byly uspokojeny potřeby pacienta, které si nemohl během imobilizace zajistit sám?	1	0
MAXIMÁLNÍ POČET BODŮ		15	

Proved'te součet bodů: 100% = 15 bodů Pokud na některou otázku nelze odpovědět, protože daná situace nenastala, poznamenejte tuto skutečnost a upravte max. počet bodů.

Vypracoval: skupina pro tvorbu standardů	Připomínkoval: 	Výtisk č.: 1
Schválil: 	Platnost od: 1. října 2008	Revize č.: 3